

הידושי חמדי"ם שיק

בלויבא

חידושי

המהר"ם שיק

על מסכת כתובות

מאת

רבינו הגדול גאון ישראל

מרן רבי משה שיק זצ"ל

אבדק"ק חוסט

יר"ל לראשונה מעצם כתי"ק ומקורות נוספים
עם מראי מקומות ציונים והערות

על ידי

הרב אברהם קאהן

מפעל הוצאת חידושי המהר"ם שיק זיע"א

ע"ש ולעי"נ הרה"ח ר' אפרים פישל פעלדמאן זצ"ל

כולל ומתיבתא מהר"ם שיק מפעל מורשת יהדות הונגריה

מכון ירושלים • תשס"ח

מהר"ם שיק

מסכת כתובות

פרק ראשון

רש"י בד"ה בתולה נשאת ליום הרביעי וכו'. כדמפרש טעמא וכו'. אפשר לומר כוונת רש"י, דהנה הר"ן הציג בשם יש מפרשים דלכך לא מן טעמא צאלמנה, משום דאינה מידי דקביע'. והשיג על זה, דא"כ גם הדין לא ניתני. ונראה דכוונת יש מפרשים דהוא הרשב"א כמבואר בחידושו, הוא, דמתניתין צא לגלות לן זה, דהא דאלמנה אינה תקנה קבועה רק מנהג שהנהיגו, וכדאימא בלשון הרמב"ם פ"י מאישות [הל' ט"ו], ואי הוה מן טעמא, הוה אמינא דתקנה קבועה היא ומשום לא פלוג, כדרך שהוא בצמולה משום לא פלוג כמ"ש התוס' ד"ה שאם וכו', קמ"ל דהא דלא תני טעמא דלא דמיא לתקנה דצמולה, ורק מנהג שהנהיגו הוא, ואי לא חייש לא עביד איסורא, וא"כ אפשר זה כוונת רש"י, תקנת חכמים היא וכו', והראיה כדמפרש טעמא בצמולה ולא צאלמנה.

ובחידושי הר"ן שהצאתי כבר לעיל, הקשה במהר"ם שיף מלקמן דף ג' [ע"א], דפריך והא דבעינן שקדו וכו', אלמא דאע"ג דלא שייך משום טענת צמוליס דבעינן שקדו וכו'. ונראה דהנה לקמן אמרו שקדו חכמים וכו' על צנות ישראל וכו', עיין ברשב"א לדקדק למה נקט צנות

דלאוסרה עליו אפילו מן הנשואין נמי יש לה טענת צמוליס, וא"כ שייך אצלה תקנת יום הרביעי, דהטעם משום חשש דאקרורי דעתיה. וכ"כ התוס' בדף י"ב ע"א ד"ה וניחוש בחירוף א', דאיכא למימר דבאשת כהן נאמן לאוסרה עליו. ד. דהיכא דטריח ליה, נשאת באחד בשבת, ואדם בטל ולא איכפת ליה בברכה, נושא בכל הימים. ה. היינו בבתולה, אבל באלמנה אינה תקנה אלא מנהג שהנהיגו.

ו. כוונת רבינו, דבמהר"ם שיף לקמן דף ג' ע"א, הקשה על מה שכתב הר"ן [בפירושו על הרי"ף ולא בחידושו], דמשום

בעזה"י. מסכת כתובות. יום ד' כ"ח אייר תקצ"ה לפ"ק. פה האליטש.

דף ב' ע"א. מתניתין. בתולה נשאת ליום הרביעי וכו'. נראה דאפילו נכנסה לחופה ולא נבעלה גבי ראשון, וכנסה שני בחזקת צמולה, נמי נשאת ליום הרביעי, דהא כתבו התוס' לקמן דף ט' ע"ב ד"ה אצל בגליל וכו', דיש לה טענת צמוליס לאוסרה עליו, א"כ שוב הוה התקנה משום אקרורי דעתיה. ומטעם זה יש ליישב מה שדקדקו התוס' [בד"ה צמולה] דלא תני הצמולה וכו', דצא לגלות לן דלא מיירי בצמולה הידועה, אלא שכנסה בחזקת צמולה, והיינו צמולה נשאת ליום הרביעי, אפילו נאחרמלה מהבעל הראשון, רק שזה נשאה צמורת צמולה.

ודא דלא מן יום קבוע אימתי היצמה נבעלת, ולחלק נמי בין יצמה צמולה לבעולה, נראה ראיה לפירוש הר"ן [צריש מסכתין], דלא קבעו החכמים רק משום טענת צמוליס בצמולה, והוכרחו נמי למקן יום קבוע לאלמנה משום שלא יהיה גנאי לאלמנה ע"ש, וא"כ ביצמה דקיימא לן [בסוטה דף י"ח ע"ב] יצמה שזנתה מותרת ליבם, וא"כ אין כאן טענת צמוליס, ולכן ממילא לא קבעו נמי לבעולה ליום החמישי כסדרת הר"ן.

א. כן כתב בהפלאה. ודייק כן מדברי הרמב"ם וטושו"ע שכתבו "הבעולה", ולא "האלמנה" כלשון המשנה. וכתב עוד צד אחר שאין דינה כבתולה, ולבסוף הביא ראיה מירושלמי שדינה כבתולה.

ב. וכ"כ בחידושי החתם סופר בשמעתין. ג. כוונת רבינו, דהתוס' כתבו בדף ט' ע"ב, דלקמן דף י"ב ע"א גבי נכנסה לחופה ולא נבעלה, דאמרינן דאין השני יכול לטעון טענת צמוליס, פריך הש"ס וניחוש שמא חתתיו זנתה, ומזה הוכיחו התוס', דהא דתנן בדף י' ע"ב בתולה מן האירוסין יש להן טענת צמוליס, היינו לענין כתובה,

